

מגדל אור

עמותת יעדים לצפון

עיוורון ולקויות ראייה בחדר טיפול

אתגרים ופתרונות

מפגש מרפאים בעיסוק

27.2

**ריטה לפיד - מנהלת מקצועית תחום תפקודי
הילה שילוח - מורה שיקומית ומרפאה בעיסוק**

מיטרת המפגש

חיזוק יכולת מתן שירות וטיפול למקבל שירות עם עיוורון או לקות ראייה

שירותים לטובת האדם וסביבתו

עקרונות בנגישות בחדר הטיפול

לקות בראייה בגילאים שונים – אתגרים

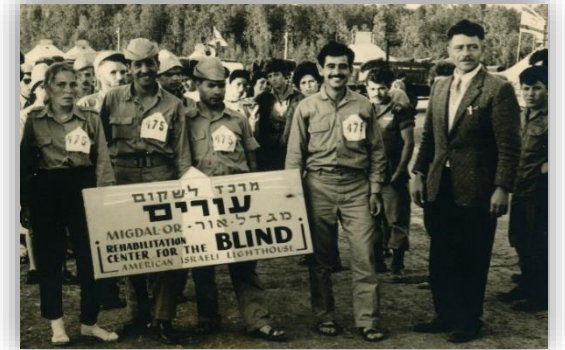
מגדל אור - נעים להכיר

מרכז מגדל אור הוא מרכז רב שירותי, בפריסה ארצית, הפועל למעלה מ-60 שנה ומעניק שירותים לאנשים עם עיוורון או לקות ראייה ולאנשים המעורבים בחייהם.

המרכז מהווה חלק מפעילותה של עמותת יעדים לצפון מיסודה של קרן רש"י.

מרכז השירותים הייחודי נהנים מדי שנה מעל ל-5,000 אנשים בכל הגילאים ומכל רחבי הארץ עם עיוורון או לקות ראייה (עם או ללא תעודת עיוור), והאנשים המעורבים בחייהם: בני משפחה, נותני שירות, ארגונים וכ-2,000 אנשי מקצוע.

עיקר השירותים ניתנים במימון משרד הרווחה והשירותים החברתיים – מנהל המוגבלויות, המוסד לביטוח לאומי, משרד הביטחון ומשרד הכלכלה והתעשייה.

**לאפשר לכל אדם עם עיוורון או
לקות ראייה לממש את
מלוא הפוטנציאל הגלום בו כאדם.**

קריטריונים לזכאות לתעודת עיוור

■ עיוורון מוחלט.

■ חדות ראייה שאינה עולה על 3/60, עם תיקון אופטי בעין

הטובה.

■ ו/או שדה ראייה שאינו עולה על 20 מעלות. עם תיקון אופטי

ובעין הטובה.

תעודת עיוור

מקנה - שירותי שיקום, הטבות ופטורים שונים הניתנים ע"י רשויות, ארגונים ומשרדי ממשלה כולל סבסוד עזרים

קריאה עם לקות בחדות הראייה

שלום סטודנטים ועובדים יקרים
אני סוּדֵים וסֶפֶדִים על שהצטרפתם לקהילה 'מבול אור'.
במהלך ההגשמה הקצרה והמשוּלֵשֶׁת לשלם בעלי לקות הראייה וההיקשות.
לאחר סגן השתלם בפעילותכם הדדית. נשמח לעמוד לרשותכם בכל שאלה.
שידור במהלכו

חדות ראיה לקויה

קריאה עם שדה ראייה מצומצם

מתנדבים

על שהצטרפתם

צרה תחשפו לעולם

תכם החשובה. נ

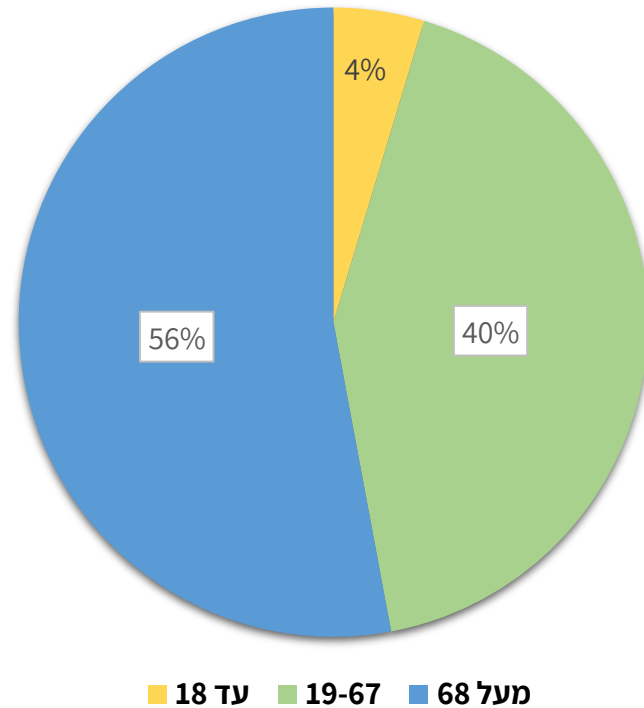

שדה ראייה לקוי – ראיית צינור

עיוורון ולקויות ראייה במדינת ישראל

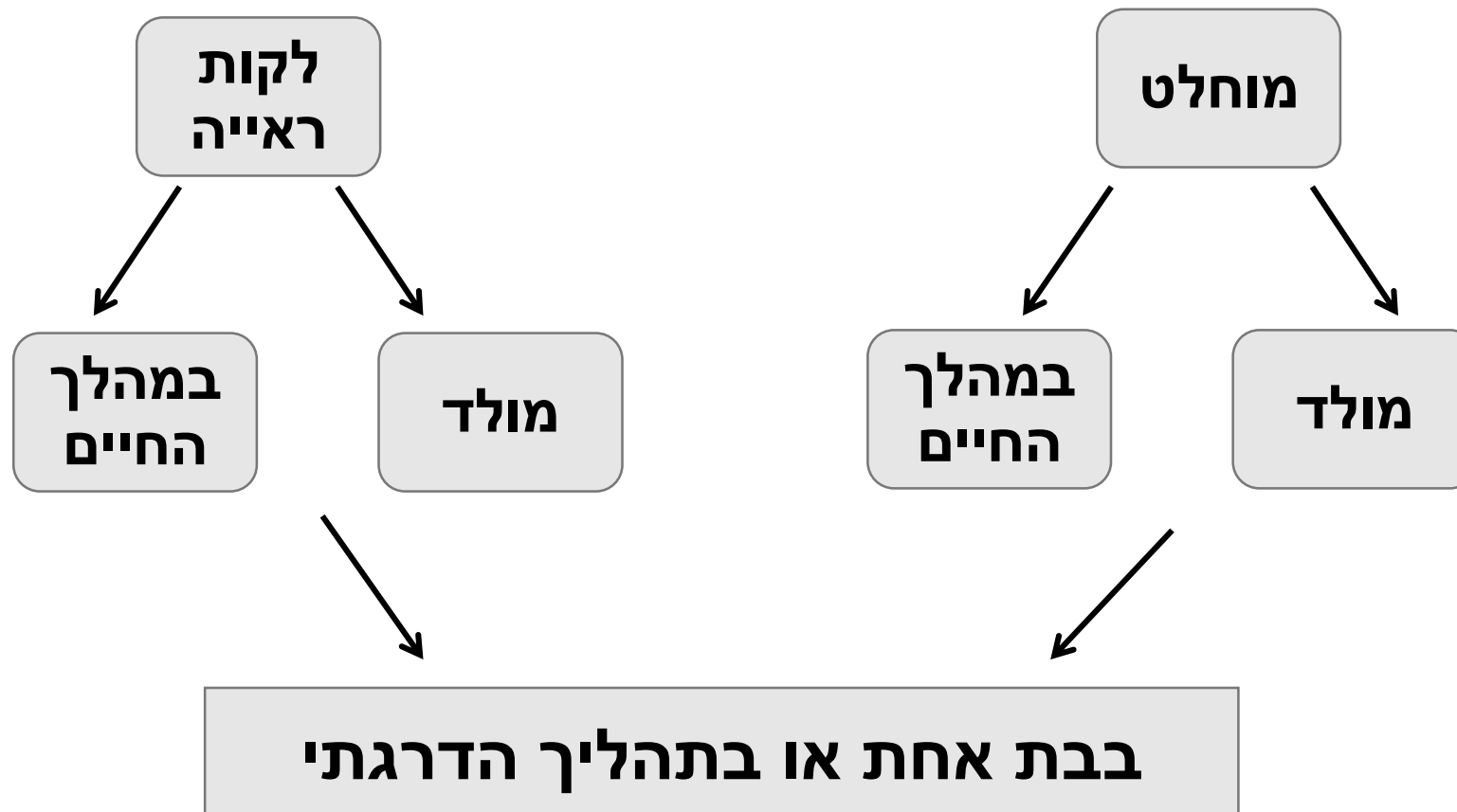
מחזיקי תעודת עיוור (נכון לינואר 23)

23,378 נושאי תעודת עיוור- כאשר מתוכם:

- כ-10% אנשים עם עיוורון מוחלט
- כ-1600 איש מתווספים כל שנה
- כ-100,000 איש בארץ עם לקויות ראייה ללא תעודת עיוור

**עיוורון ולקויות ראייה :
משמעויות תפקודיות ורגשיות**

השלכות עיוורון מלא מול לקות ראייה

אדם עם שרידי ראייה

לעיתים יכול לתפקד בעזרת הראייה.
לעיתים מתפקד בעזרת ראייה + טכניקות
 ייעודיות + שימוש בטכנולוגיה מסייעת.
לעיתים אין שרידי ראייה תפקודיים.

מצב לא בהיר לעתים לעצמו ולסובבים.
 מתעתע.

פחד מהידרדרות הראייה- חוסר וודאות,
 לעיתים הסתרת המגבלה תוך סיכון עצמי.

זהה

אדם עם עיוורון מוחלט

נזקק לתפקוד בטכניקות ייעודיות
 ושימוש בחושים אחרים.

מצב בהיר לעצמו ולסובבים

אין חשש מהידרדרות הראייה.
 לעיתים הסתרת המגבלה ע"י
 הסתגרות.

סוגיות של: תחושת מסוגלות וערך
 עצמי, תלות מול עצמאות.
 לעיתים חוסר קבלת המגבלה.

קריטריון

תפקוד

בהירות

היבטים
 רגשיים

השלכות עיוורון מלידה מול איבוד ראייה

התעוורות

עיוורון מלידה

קריטריון

ישנם

העדר למידה מחיקוי
ראייה כחוש מתכלל

מושגים

צורך ללמד להפיק מידע: קלט, עיבוד, פלט

צורך ללמד בינקות - בסיס להתפתחות
תקינה לתקשורת, לתפקודי יום יום,

שימוש בחושים

תהליך רגשי של אובדן-אבל .

אין קנ"מ להשוואה.
לעיתים משבר בגיל ההתבגרות

היבטים רגשיים -
קבלת המגבלה

שינוי תפקידים

אובדן החלום בלידה, הגנת יתר,
עיסוק בשיקום

מערכת
משפחתית

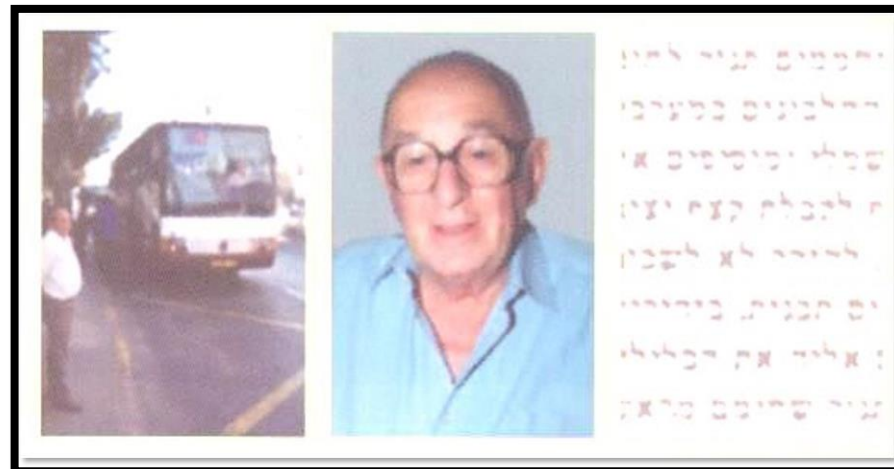
– לקות ראייה ומחלות עיניים שכיחות השלכות תפקודיות

חלוקה לפי 3 קטגוריות

1. שדה ראייה

2. חדות ראייה

3. לקות ראייה קורטיקלית (עיוורון קורטיקאלי)

ראייה עם ניוון מקולרי גילי (נמ"ג) פגיעה במקולה AMD

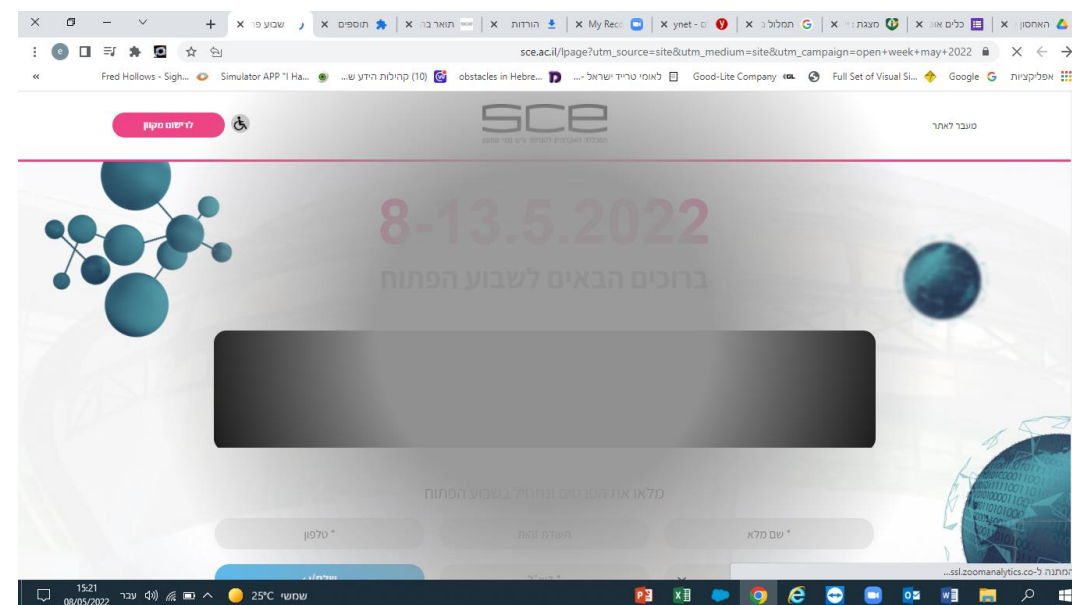
מצב מולד – קולובומה כחלק מתסמונת או כמצב נתון

אתגרים מרכזיים:

1. קושי בצפייה במסכים

2. העדפה לשימוש בטאבלט שניתן למקם בתחתית

3. קושי בזיהוי פנים

אתגרים מרכזיים :

4. קושי במודעות לשדה הראיה החסר - המוח משלים את התמונה כמו שמכיר אותה אך מחסיר פרטים חדשים

5. אבדן הביטחון בתנועה במרחב - הגברת המודעות, תרגול של סריקת המרחב מרחוק וסימני דרך בולטים

6. זיהוי זווית הראיה הטובה ושימוש בה למשל חציית כביש.

גלאוקומה – לחץ תוך עיני
RP – רטיניטיס פיגמנטוזיס

צמצום שדה הראיה ההיקפי – ראיית צינור
שבץ, גידולים, מחלות נוירולוגיות כמו פרקינסון או טרשת
נפוצה

אתגרים מרכזיים :

1. קושי בתפיסת עומק

2. קושי בתכנון התנועה – יש צורך לעצור לסרוק

למרחק ולתכנן את התנועה (zoom-in zoom-out)

צורך בסריקה, גם במרחב וגם לקרוב, שימוש ברמזים

בולטים, עקיבה.

3. סינוור – גם בבית

4. הסתגלות איטית במעבר מאור לצל

סכרת היפרדות רשתית חלקית

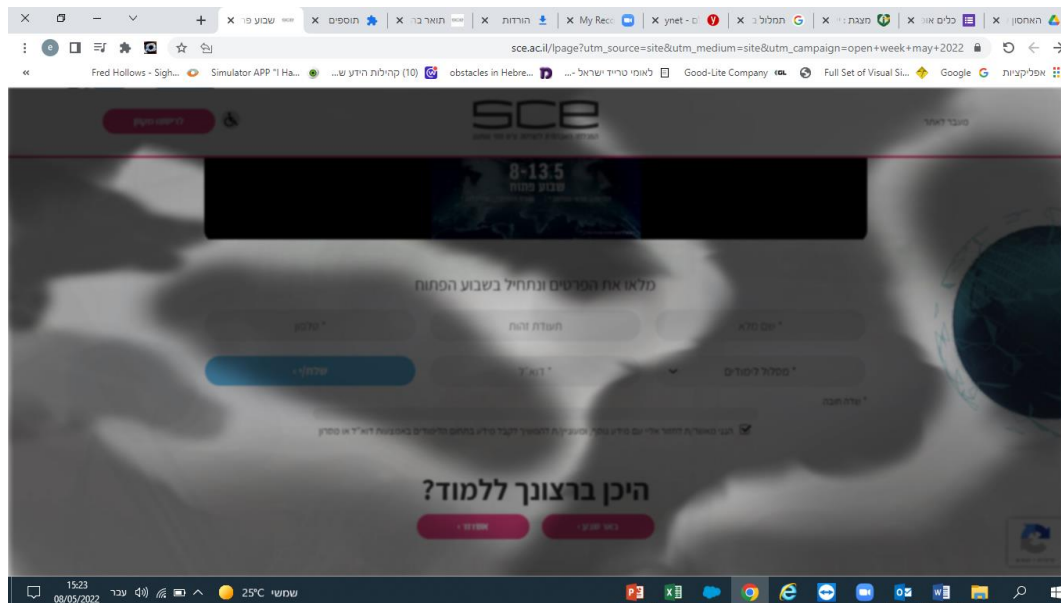
אתגרים מרכזיים :

א. קושי בתכנון תנועה - בילבול

בין רואה ללא רואה

ב. בעיות בשיווי משקל

ג. קושי בקריאה ברצף

חדות ראייה ירודה : קטארקט, ניסתגמוס

קוצר ראייה

אתגרים מרכזיים :

א. קושי בהבחנה בפרטים מרחוק –

ניגודיות והדגשה

ב. קושי ביצירת קשר עין

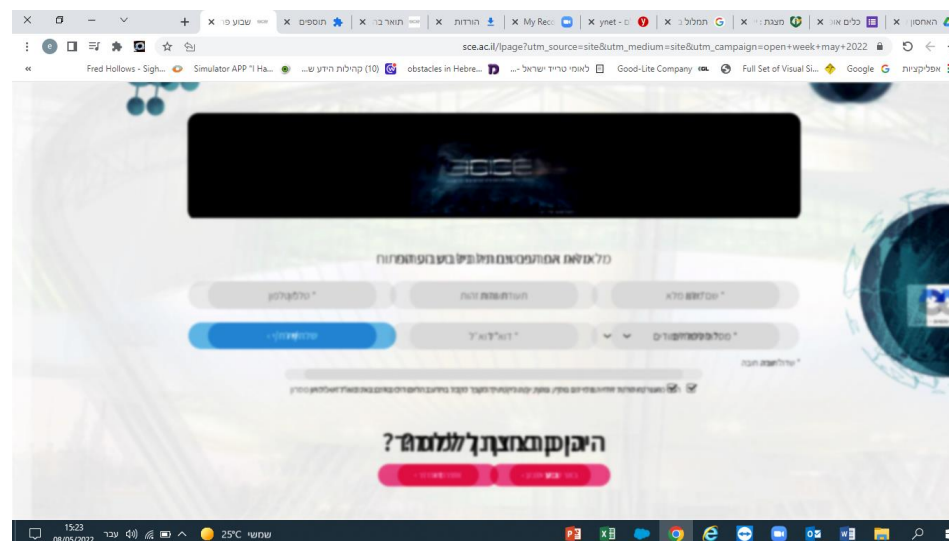
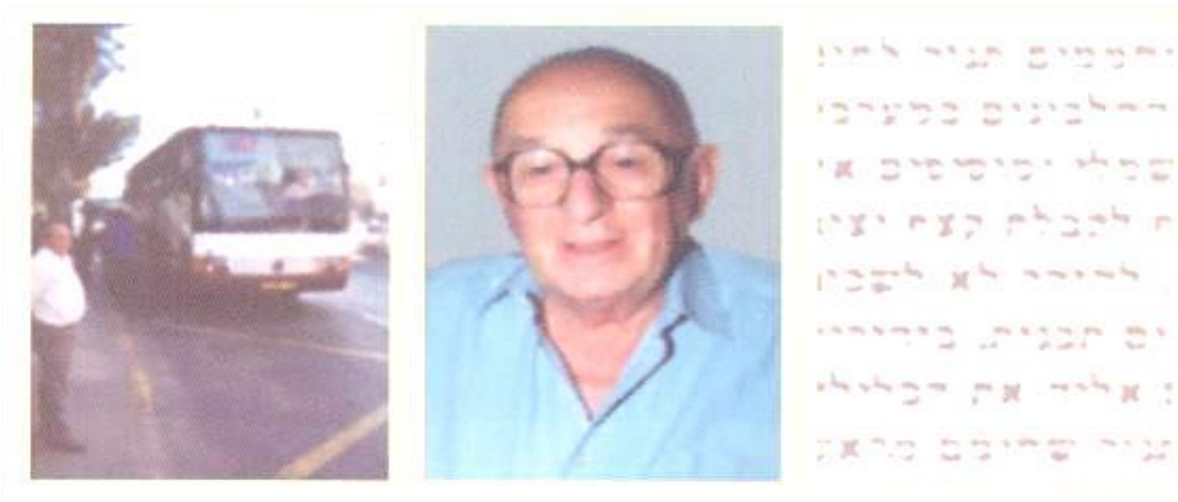
ג. תפיסת עומק ירודה – ויתכן קושי

בשיווי משקל

ד. קושי במדרגות ומעברים למשטחים

לא יציבים

ה. עייפות מוגברת

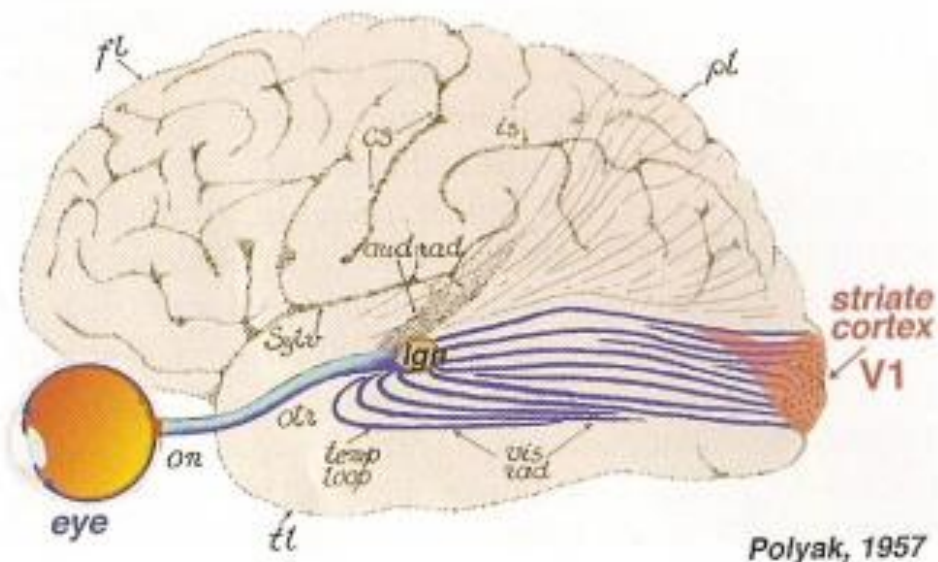
מלידה, או נרכש בעקבות שבץ, גידול, מחלות נוירולוגיות, תאונה

אתגרים מרכזיים

- קושי בהבחנה בין אובייקט לרקע – בעיה בעיבוד המידע ולכן קושי בראיה מרחוק
- חוסר עקביות בתפקוד הראיה
- איטיות בתגובה לגירויי ראייתי
- קושי בתיאום עין-יד
- העדפה לשדה ראייה מסויים – תלוי אדם
- העדפה לניגודיות גבוהה- במיוחד צבע אדום
- קושי באינטגרציה בין ראייה לשמיעה

אסטרטגיות:

- שימוש בחפצים מוכרים
- שימוש בניגודיות גבוהה המתאימה לאדם
- חשיפה מבוקרת לגירויים
- פעילות וסטיבולרית מגבירה את יכולת הראיה.

המענים:

1. נגישות – "סיוע מקדם עצמאות"

2. הפנייה לשירותים ייעודיים ועבודת ממשקים

עקרונות להנגשת השירות והמרחב

1. קביעות

- מקום
- שיטה
- צורה

2. ניגודיות

- צבעים
- תכונות

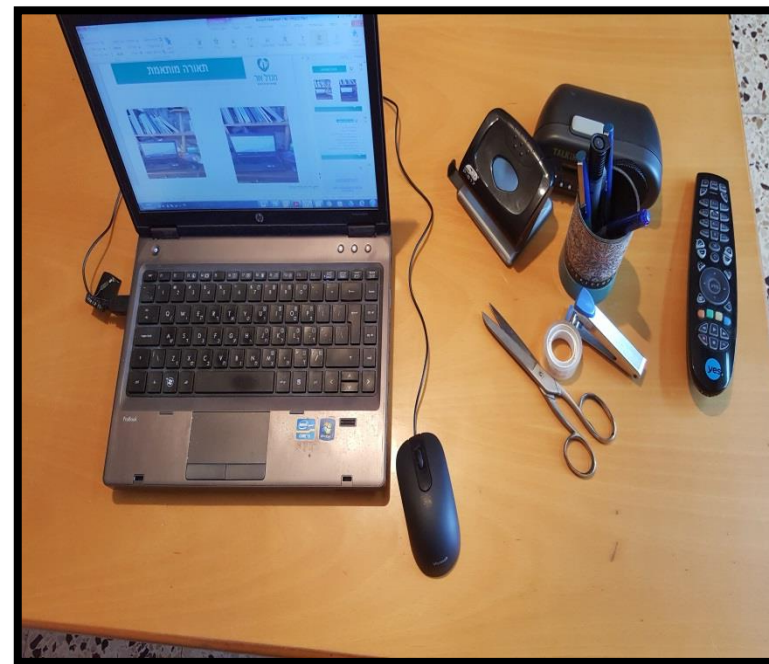
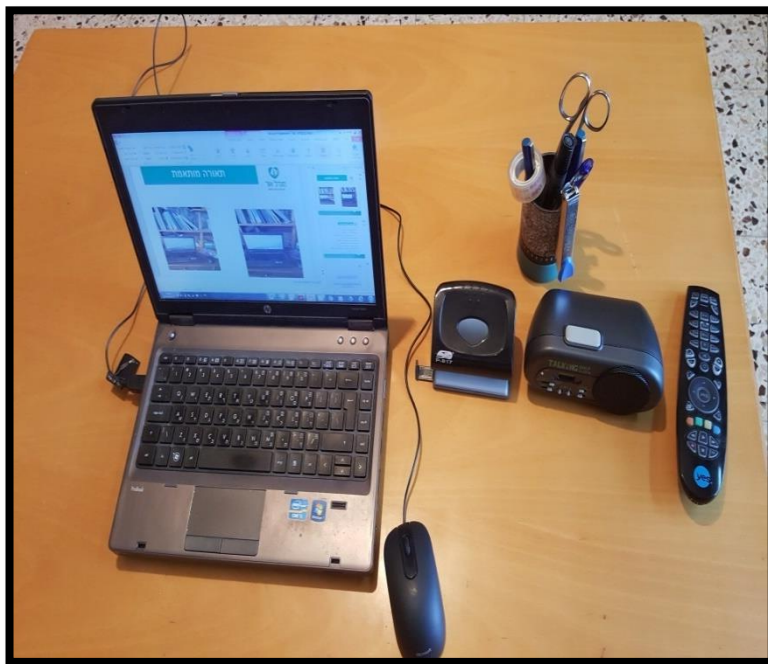
3. שימוש בחושים מפצים

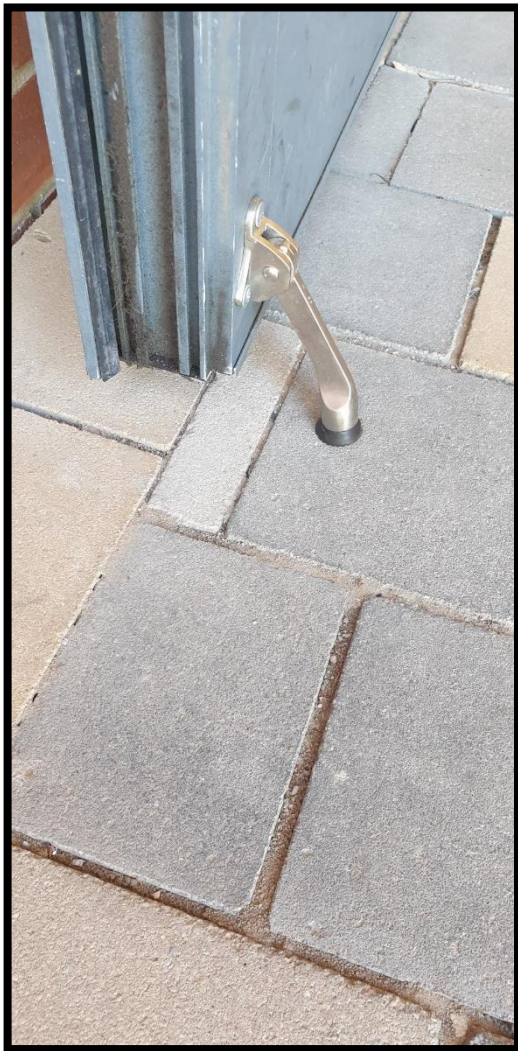
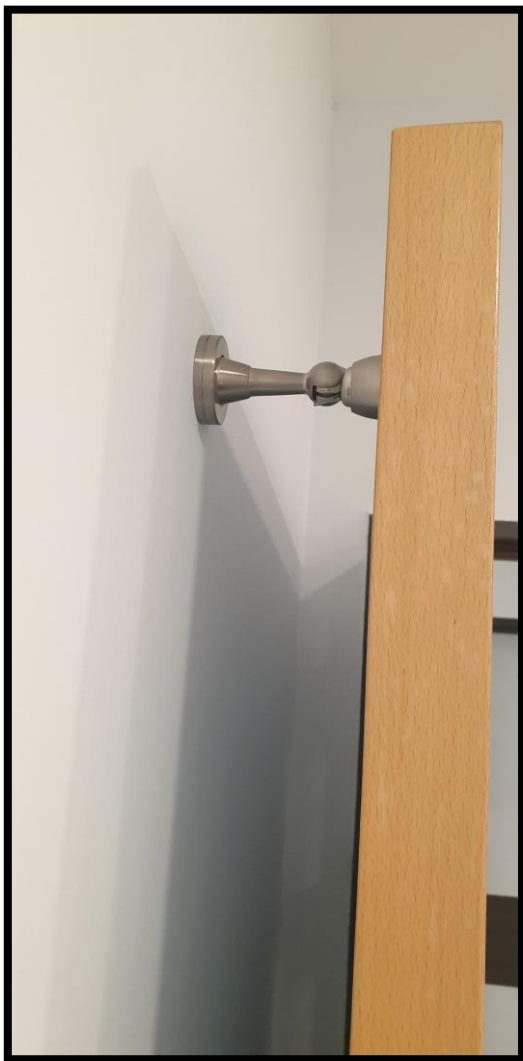
- שמיעה ותיווך מילולי
- מישוש

4. שימוש בטכנולוגיה מסייעת

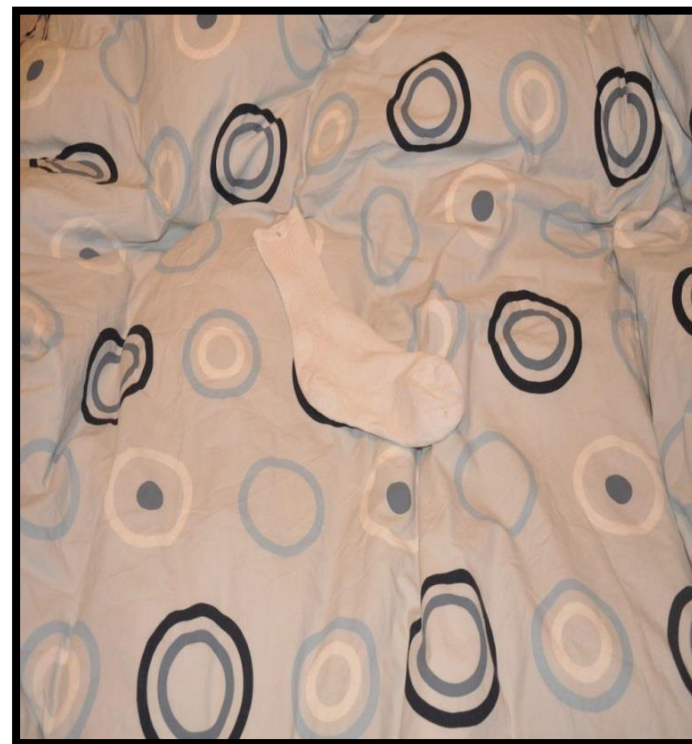
- עזרים אופטיים
- עזרים לא-אופטיים

ארגון קבוע

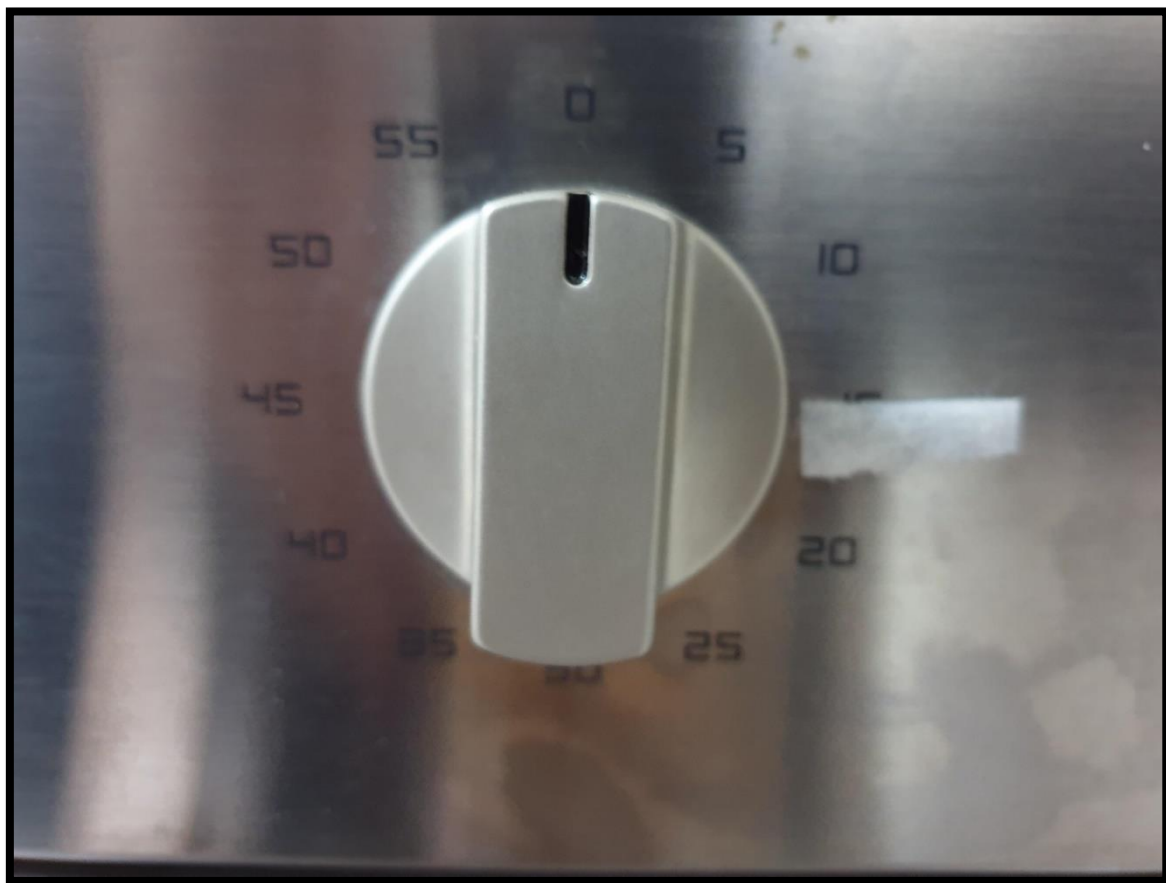
ניגודיות והפחתת רעשי רקע

שילוב עקרונות: קביעות, חושים מפצים וניגודיות מאפשר זיהוי יעיל

התאמת משחקים לגיל הרוך

סוגי עזרים לאנשים עם לקות בראייה

עזרים אופטיים ועזרים לא אופטיים

עזרים לתפקוד
יומיומי

עזרים לכתיבה
וקריאה

טכנולוגיית HIGH וטכנולוגיית LOW

פנאי

ניידות

עזרי מטבח

טיפול עצמי

קריאה

תקשורת

כדי להשיג תוצאות של תפקוד עצמאי יש לפעול
בראייה הוליסטית

על ארבעה דברים

עומד השימוש

מיומנויות

שימוש

האפקטיבי

התאמה

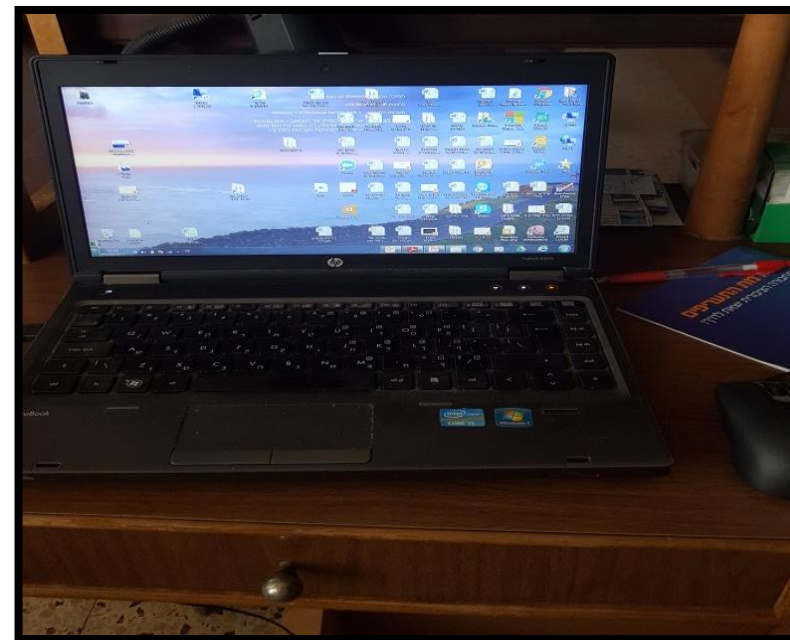
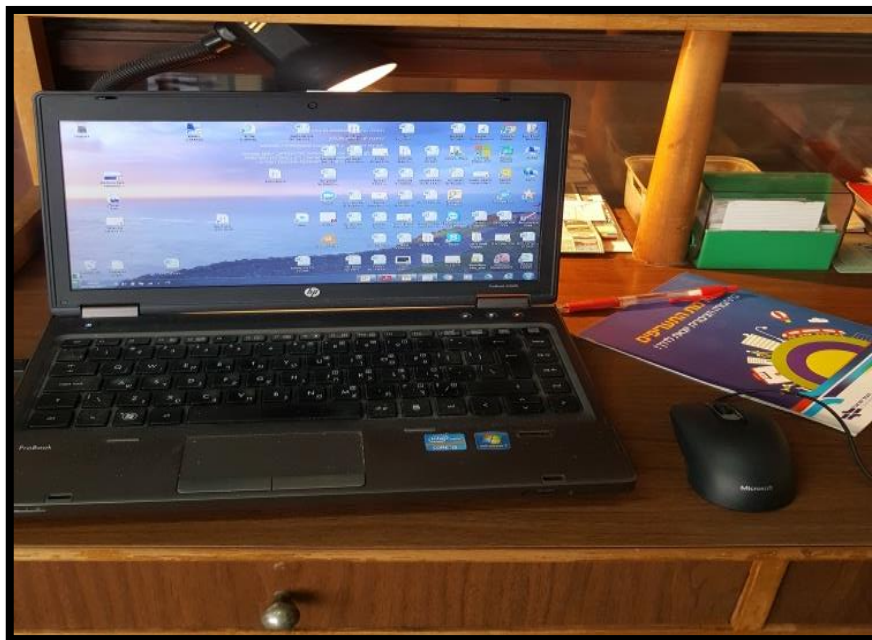
בפנייה לגיה

טכניקה הומקט
נגישות

מסע

תאורה מותאמת

הקפדה על תאורה אחידה, ממוקדת ולא מסנוורת או עמומה
חמה או בהירה
מתכוונת – לשינוי זווית תאורה ומיקוד

הצללה מותאמת

מיקום מרחב פעילות ללא מקור אור בגבו
שימוש בפתרונות הצללה - תריסים ווילונות לפי צורך

תקשורת בחדר טיפול

- אם רצונך לסייע לאדם - וודא תחילה כי העזרה נחוצה
- אין לגעת במקל/כלב נחייה
- תיווך מילולי - יידע בטרם אתה נוגע בגופו או בצידו
- להימנע או לתווך מחוות גוף - הושטת יד, הצבעה ו/או הכוונה
- מיקום מטפל באזור שבו המטופל משקיע מינימום מאמץ
- ניידות - ליווי והושבה נכונה בעזרת טכניקה נכונה
- ידוע אדם על תזוזה של מטפל – להימנע מאדם שמדבר אל עצמו
- שימוש בהנחיות מילוליות והגדרות מדויקות ומוכרות - הגדר כיוונים ביחס לגוף האדם ולעצמים במרחב

הבחנה מבדלת

בסיס לשירות ייעודי והוליסטי

מה היא ?

בדיקה האם הקשיים התפקודיים של האדם, נובעים מלקות הראייה או מלקויות אחרות

שמחייבות התייחסות אחרת או שונה מצד איש המקצוע המלווה

איך מתבצעת ?

ע"י תצפית וניתוח התפקוד של האדם ע"י איש המקצוע

כדי לנתח נשאל 2 שאלות מרכזיות:

1. השוואה לאחרים: האם תפקודו של האדם שונה מתפקודם של מקבלי שירות אחרים

במצב קוגניטיבי, רגשי, מוטיבציוני ללא מגבלת ראייה ?

2. השוואה לעצמו טרם הירידה בראייה: האם תפקודו הנוכחי שונה מתפקודו כשראה?

כן

סביר שהקושי התפקודי נובע מהתמודדות
עם מצב ראייה ומחייב התייחסות מותאמת מאיש
המקצוע במסגרת ומאנשי מקצוע מומחים, ע"פ
צורך

לא

סביר שהקושי התפקודי
אינו נובע מלקות הראייה או העיוורון

מגדל אור – פירוט התחומים

רגשי

✓ טיפול רגשי, פרטני וקבוצתי

חברתי

- ✓ מועדונים חברתיים
- ✓ תג"ל
- ✓ קבוצת מטיילי מגדל אור
- ✓ קבוצת רכיבה על אופני טנדם
- ✓ חברותא – תכנית חברתית מקוונת

תעסוקתי

- ✓ שירותי אבחון תעסוקתי
- ✓ הכשרות והשמות בשוק הפתוח
- ✓ ליווי לצה"ל
- ✓ מתנדבים מקריאים
- ✓ ליווי לתעסוקה לבני נוער
- ✓ מאגר השאלה למעסיקים
- ✓ מפעל מקדם

תפקודי

- ✓ הדרכה שיקומית – אימון לעצמאות
- ✓ מכונים לראייה ירודה

4 התחומים נכללים בשירותים הבאים:

מכינות מגדל אור

טכנולוגיה

- ✓ מוקד חדשנות
- ✓ מוקד תמיכה טכנולוגי
- ✓ גישות דיגיטליות

הפצת ידע

- ✓ מרכז הדרכה
- ✓ מרכז ידע מקוון
- ✓ ייעוץ נגישות השירות

הדרכה שיקומית – אימון לעצמאות תפקודית

מורה שיקומית מלמדת
צעירה עם לקות ראייה
טכניקות עבודה במטבח –
כולל חיתוך בסכין

המטרה: קידום התפקוד העצמאי ושיפור תחושת מסוגלות.

הדרך: הקניית טכניקות ואסטרטגיות לתפקוד עצמאי ושיפור תחושת מסוגלות.

- ניידות והתמצאות
- מיומנויות חיי יום יום
- טכנולוגיה- טלפונים חכמים ומחשבים
- הדרכת הורים עם עיוורון
- גיל רך- הדרכת הורים וצוותים מקצועיים
- תקשורת (ברייל, קריאה כתיבה, זיהוי כסף, שימוש בשעונים)
- פעילויות פנאי
- הערכות לשעת חירום

השירות מיועד לאנשים עם עיוורון או לקות ראייה המתמודדים עם קשיים תפקודיים בשל המגבלה.
אין חובת זכאות לתעודת עיוור.
ההדרכה מתבצעת בסביבת חייו של מקבל השירות: בית, מקום עבודה, מסגרת לימודים ופנאי.

מחקר של האגודה לבריאות הציבור משנת 2017, מצביע על השפעה חיובית מובהקת של שירותי ההדרכה השיקומית/תפקוד עצמאי, שמתבטאת בשיפור משמעותי במדדים התפקודיים, בתפישת איכות החיים ובשביעות רצון גבוהה מהשירות ומרמתן המקצועית של המורות השיקומיות.

הדרכה שיקומית - תהליך קבלת השירות

עו"ס ברשות המקומית
העו"ס מעביר הפניה והשמה לקבלת הדרכה מול מגדל אור

קשר מול עו"ס
הרשות
המקומית

- קליטת הפנייה בתחום הדרכה שיקומית
- חלוקת ההפניות למורים במחוז
- תיאום טלפוני ראשוני

קליטת פנייה
והערכות

היכרות: אינטייק, הערכת התפקוד וגיבוש תכנית התערבות בשיתוף מקבל השירות
יישום: תהליך ההתערבות ועבודה בשיתוף ממשקים
פרידה: סיום ההתערבות

תהליך מול
מקבל השירות

מכונים לראייה ירודה

המטרה: ניצול מקסימלי של שרידי הראייה הקיימים.

הדרך: אבחון, התאמת עזרים אופטיים וטכנולוגיה מסייעת, אימון ותרגול השימוש בהם וכן השאלתם לתקופת התנסות.

המכונים מספקים גם תמיכה רגשית לעיבוד המגבלה, לאדם ולמשפחתו.

92% ממקבלי השירות במכון ציינו בסקר פנימי כי הצוות המטפל היה מקצועי, **95%** ציינו כי הצידוד שקיבלו היה איכותי וטוב, **59%** ציינו כי בעקבות השירות שקיבלו במכון הבינו כי ניתן לחיות חיים טובים – גם עם מגבלת הראייה.

בובות שנתפרו ע"י רותי, לאחר שהותאמו לה עזרי ראייה שבאמצעותם חזרה לתפור את הבובות ולעסוק במה שהיא אוהבת.

המטרה: חיזוק יכולת מתן שירות וליווי לציבור עם עיוורון או לקות ראייה.

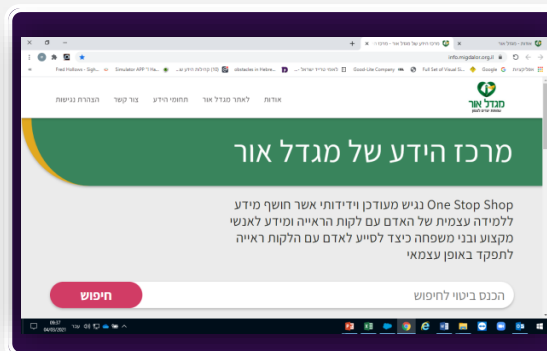
הדרך:

מרכז הדרכה - פיתוח והנחיית מפגשי מידע פרונטליים או מקוונים (webinar)
לקהילה המקצועית, בני משפחה, נותני שירות וציבור עם מגבלות ראייה

הרצאות, ימי עיון, סדנאות חווייתיות
ע"פ תקנות שוויון זכויות לאנשים עם מגבלות (התאמות נגישות לשירות), תשע"ג-2013

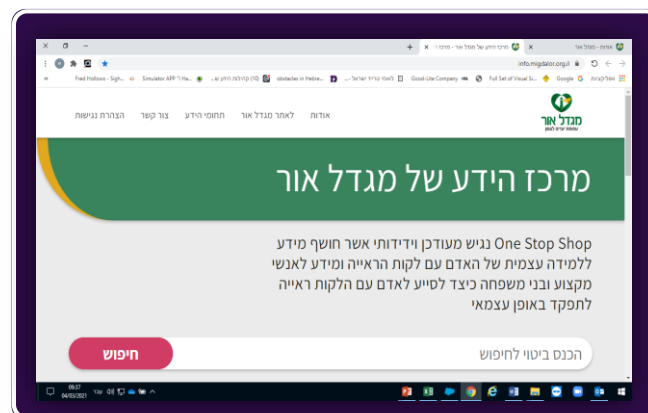
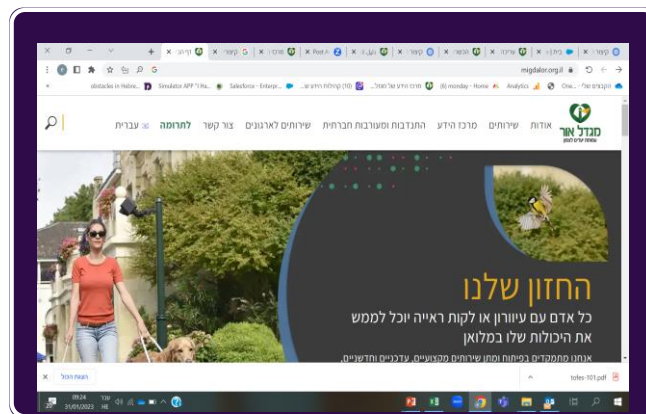
מרכז ידע מקוון
מידע כתוב, סרטונים, מפגשים מקוונים מתועדים
info.migdalar.org.il

יעוץ לנגישות שירות
הדרכה, בדיקות ומתן מענה עם מומחיות בעיוורון ולקויות ראייה.

תודה!

בקרו אותנו **באתר**:
www.migdalar.org.il

במרכז הידע המקוון:
<https://info.migdalar.org.il/>

תודה!

בקרו אותנו באתר:
www.migdolor.org.il

